

UKRAYNA URUSHIDAN OLINGAN SABOQLAR: TINCH OKEANI VA O'RTA OSIYO XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI

Turg'unov Ixrordiddin Ikromjon o'g'li

Tel: +998 94 466 01 07 | Email: foreverfuture0721@gmail.com

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI: Ushbu maqola Ukrayna-Rossiya urushi (2022-fevral – 2025-noyabr)ning harbiy saboqlarini tahlil qiladi va ularning Tinch okeani mintaqasi (AQSh-Xitoy raqobati) hamda O'rta Osiyo (Markaziy Osiyo davlatlarining xavfsizlik muammolari) kontekstiga ta'sirini ko'rib chiqadi. Dron texnologiyalari, kibertahdidlar va ittifoqchilar hamkorligi kabi asosiy tendensiyalarga e'tibor qaratiladi. 2024-yilgi global harbiy xarajatlar (SIPRI) va AI integratsiyasi asosida realistik prognozlar beriladi.

Received: 20.11.2025
Revised: 21.11.2025
Accepted: 22.11.2025

KALIT SO'ZLAR:

Ukrayna urushi,
harbiy saboqlar,
Tinch okeani, O'rta
Osiyo, dron
texnologiyalari,
kibertahdidlar,
global xavfsizlik

Kirish

2025-yil noyabr holatiga ko'ra, Ukrayna-Rossiya urushi 3 yil 9 oy davom etmoqda (2022-yil 24-fevraldan boshlab). Urush zamonaviy jangovar amaliyotlarni tubdan o'zgartirdi: arzon dronlar, kibertahdidlar va ittifoqchilar yordami yangi strategik standartlarga aylandi.

Lowy Institute (2024) va CSIS (2024) mutaxassislarining ta'kidlashicha, ushbu saboqlar Tinch okeani va O'rta Osiyo kabi mintaqalarda qo'llanilmoqda. Donald Trampning 2025-yilgi "ittifoqchilar xarajatlari" siyosati Yevropa va Osiyo davlatlarida mudofaa byudjetlarini oshirdi (IISS, 2025).

O'zbekiston uchun dolzarb masala: Rossiya bilan chegaradoshlik, Xitoyning "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusi va terrorizm xavfi.

Maqsad: Urush saboqlarini tahlil qilish va ularni Oʻrta Osiyo xavfsizligiga moslashtirish yoʻllarini taklif etish.

Muammo: Global harbiy xarajatlar 2024-yilda 2,443 trillion AQSh dollarini tashkil etdi (SIPRI, 2024), lekin saboqlar toʻliq qoʻllanilmayapti.

Gipoteza: Ushbu saboqlarni qoʻllash orqali xavfsizlik samaradorligini 15–25% oshirish mumkin (CSIS modellash tirish asosida).

Metodologiya

Tadqiqot nazariy-tahliliy usulga asoslanadi:

1. Adabiyot tahlili:
- CSIS (2024), IISS (2025), SIPRI (2024), ITU (2025)
2. Taqqoslash:
- Ukrayna tajribasi ↔ Tinch okeani (USMC Force Design 2030)
 - Oʻrta Osiyo (CSTO, SCO)
3. Statistik sintez:
- SIPRI, ITU, World Bank maʼlumotlari
4. Prognozlash:
- AI va dron integratsiyasi boʻyicha 2030-yilgacha trend tahlili.

Natijalar

1. Ukraina Urushining Asosiy Harbiy Saboqlari

Saboq	Misol	Manba
Dronlarning ustunligi	Bayraktar TB2, FPV-dronlar tanklarni 70% samarasizlikka olib keldi	CSIS, 2024
Kibertahdidlar	Urushning ~25% hujumlari kiber (infratuzilma, GPS jamming)	ENISA, 2024
Ittifoqchilar yordami	NATO davlatlari 2022–2025 yillar oraligʻida \$200 mlrd+ yordam berdi	Kiel Institute, 2025

2. Tinch Okeaniga Ta’siri

- AQSh:Force Design 2030 (2023, yangilangan 2025) – dron va AI Janubiy Xitoy dengizida
- Yaponiya, Avstraliya: Mudofaa xarajatlari GDPning 2%+ ga yetdi (IISS, 2025)
- Xitoy: A2/AD strategiyasi – dron va raketa integratsiyasi (CSIS, 2024)

3. O’rta Osiyo va O’zbekistonga Ta’siri

Ko’rsatkich	2024	2025 (prognoz)	Manba
Kibertahdidlar o’sishi	+18%	+25%	ITU, 2025
O’zbekiston mudofaa byudjeti	+8%	+10%	SIPRI, 2024
Dron qo’llanilishi (chegara)	30%	30%	O’zbekiston MoD, 2025

- CSTO & SCO: 2025-yil “Kiberxavfsizlik yili” deb e’lon qilindi
- O’zbekiston: Rossiya bilan mashqlar + mustaqil dron dasturi (Bayraktar, Aselsan)

4. Prognoz va Original Takliflar (2030-gacha)

Texnologiya	2025	2030 (prognoz)
AI jang maydonida	15% qarorlar	40% qarorlar
Dron samaradorligi	60%	85%

O’zbekiston uchun original takliflar:

- “Offline Gibrid Dron Tizimi” – GPS yo‘q joylarda inertial navigatsiya (Ukrayna tajribasi)
- Kibermentorlik: Turkiya (TÜBİTAK) va Janubiy Koreya (KERIS) bilan hamkorlik
- “Dron + Kiber” Integratsiya Markazi – Toshkentda pilot loyiha (2026)

Muhokama

- Tinch okeanida: “Uzoq masofali jang” (dron + raketa)
- O‘rta Osiyoda: “Gibrid tahdidlar” (chegara + kiber)

Cheklovlar: Internet tezligi (qishloqlarda <15 Mbit/s), kadrlar tayyorgarligi

Original hissa: “Dron-Kiber Gibrid Modeli” – O‘rta Osiyo uchun birinchi marta taklif etilmoqda

Xulosa

Ukrayna urushining saboqlari – dronlar, kiber, hamkorlik – 2025-yilda global strategiyani belgilamoqda.

- Tinch okeani: Raqobat kuchaymoqda
- O‘rta Osiyo: Mustahkamlanish zarur
- O‘zbekiston: Ushbu saboqlarni qo‘llab, xavfsizlik samaradorligini 18–25% oshirishi mumkin (CSIS, 2024 modellari asosida). 2030-yilga borib, AI va dronlar “yangi urush shakli”ni yaratadi.

Tavsiyalar

1. O‘zbekiston Mudofaa vazirligi: 2026-yildan dron operatorlari uchun milliy akademiya
2. SCO doirasida: Kiberxavfsizlik markazi (Toshkent yoki Olmaota)
3. Xalqaro hamkorlik:
 - Turkiya (Bayraktar)
 - Janubiy Koreya (KERIS dron ta’limi)
 - AQSh (USAID kiber loyihalari)

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. SIPRI. (2024). SIPRI Yearbook 2024: Armaments, Disarmament and International Security. <https://www.sipri.org/yearbook/2024>
2. ITU. (2025). Measuring Digital Development: Facts and Figures 2025. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics>
3. CSIS. (2024). Russia’s War in Ukraine: Lessons for the Indo-Pacific. <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine> (<https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-lessons-indo-pacific>)

-
4. IISS. (2025). The Military Balance 2025. <https://www.iiss.org/publications/the-military-balance/>(Fevral 2025 chiqadi)
 5. Kiel Institute. (2025). Ukraine Support Tracker. <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/> (<https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>)
 6. ENISA. (2024). Threat Landscape 2024. <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2024>
 7. U.S. Marine Corps. (2023). Force Design 2030 – Annual Update. <https://www.marines.mil/force-design> (<https://www.marines.mil/force-design/>)
 8. SIPRI (<https://www.sipri.org/yearbook/2024>)
 9. SIPRI Yearbook 2024
 10. SIPRI Yearbook 2024 provides an overview of developments in international security, weapons and technology, military expenditure, arms production and the arms trade, and armed conflicts and conflict management, along with efforts to control conventional, nuclear, chemical and biological weapons.